

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Conciliorvm Omnivm Generalivm Et Provincialivm Collectio Regia

Ab anno CCCXIV. ad annum CCCXLVI.

Parisiis, 1644

Contradictio philosophi de eo: Dominus co[n]didit me initium viarum
suarum in opera sua; ex prouerbiis Salomonis. Capvt XVIII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15072

ANNO CHRISTI 325.

ὁ θεὸς αὐτὸς ἐξέσπεν τὸ ἐκ κλίσεως ἑαυτοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς ἐκ γυναικὸς τυφλοῦ ἀναπλαθροῦ, ὡς αὐτὸς τὸ ἴδιον ἑαυτοῦ γένηται. ἀπαύρασμα γὰρ ὅτι τὸ πάθος σωματικόν, καὶ χαρακτὴρ ἀπαράλλακτος ἵ ὅλης αὐτοῦ ὑποστάσεως, καὶ διὰ τοῦτο Παῦλος ὁ ἀπόστολος, ὁ σκῆνος τῆς ἐκλογῆς. ἰδοὺ φιλόσοφε, ποσοδοὶ ἀναρῶν, ἐπεὶ πᾶσι ἐκ σωματικῶν τῶν πατέρων, κλίσεως τε πατρῶν ἢ κλίσεως φύσεων, καὶ διὰ πλειστάκις εἰρηκαμῆν, τὴν περὶ οὐρανῶν, τὴν περὶ νοουμένων, ὅτι ἴδιον τὸ θεοῦ ἀπέδειξαν. ποδο δὲ καὶ οἱ μὲν τῶν ἐργαλείων, φῆσον εἰ ἔχει τὰ ἴσα οὐκ καὶ εἰς ἐργαλεῖα πεισθῆσαι ἐδαπιδίως, εἰσὶν, ὡς φῆς, πρὸς ὑπερῶν τῶν θεῶν.

ipse Filius Dei vnigenitus exhibit seipsum dominum & creatorem hominis, in supplemento scilicet, quod ipse Dei Filius fecit in cæco a natiuitate. splendor est enim Patri coæternus, & figura immutabilis totius substantiæ eius, vt ait Paulus apostolus, vas electionis. En philosopho, tam multi Filium Dei sine initio, nempe increatum vt Patrem, factorem autem omnium creaturarum naturarum, vt saepe diximus, earum quæ videntur, & quæ intelligentia percipiuntur, demonstrarunt. Vbi autem sint instrumentorū testes, dicas, si habes: & cito igitur credens in instrumenta baptizeris, postquam, vt ais, Deo fidelis existis.

Hebr. 1.

Ἀντίρρησις τοῦ φιλοσόφου ὡς ἐκ τῶν κλέμεν ἔκπεσεν με δὲ κλίσεως ὁδῶν αὐτῶν εἰς ἐργα αὐτῶν ἐκ τῶν παρομιῶν Σολομῶντος.

Contradictio philosophi de eo: Dominus condidit me initium viarum suarum in opera sua; ex prouerbis Salomonis.

ΚΕΦΑΛ. ιη.

CAPVT XVIII.

ΕΡΕΙ, φησὶ, ποσοδοὶ βιάζεσθε ὑμεῖς πῶς ἀλήθειαν, ἢ εἰπομένη ὡς τῆς τῆς φανερᾶς λέξεως, τῆς κύριος ἔκπεσεν με δὲ κλίσεως ὁδῶν αὐτῶν εἰς ἐργα αὐτῶν;

POSTQVAM, inquit, tantopere vim facitis veritati, quid dicemus de hac manifesta sententia: Dominus condidit me initium viarum suarum in opera sua?

Prouerb. 8.

Ἀποκρίσις τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐπισκόπων διὰ Εὐσεβίου τῶν Παμφίλου ἐπισκόπου Καισαρείας Παλαιστίνης.

Responsio sanctorum episcoporum per Eusebium Pamphili episcopum Casareæ Palaestinae.

Τί πῶς αὐτὸς ἐραδίως, ὡς οἶε, εἰς τοὺς βουδοὺς διαπυρρῶσαι; μὴ σαυτῶν, ὡς φιλόσοφε, ἀφορμαὶ ἀνθρώποις ἐπισώρβει ὅρα μὴ πῶς δυσσεβῆταις κημινοῖς ἀπαφύλακτως ἐπιβῆαι κημινοῖς. ἀλλ' εἰς τὸ, κύριος ἔκπεσεν με, τῶν φησὶ μὲν ὁ θεὸς ἡμῶν ὁ θεὸς ἡμῶν.

Quid profunda penetras probabiliter ac facile, vt existimas? ne tibi ipsi, o philosopho, mollia cumules argumenta: vide ne scopulos aditu difficiles incaute conscendens, præceps ruas. Verum de illo, Dominus condidit me, nunc dicemus, quod maiore

nem suam homini pręparavit, qui fecit regiones & inhabitabilia, qui pręparavit terram in æternum tempus. Verum rursus principium sententię videamus.

Proverb. 8.

Si annuntiauero vobis quę quotidie fiunt: non dixit, Quę futura sunt. & iterum ait: Memor ero quę a sæculo numerare: non dixit, Ante sæculum. Notum est vobis, quod Filius Dei est qui rationalem sapientiam condidit, qui pręparavit terram in æternum tempus, qui fecit regiones & inhabitabilia, qui dixit Iob:

Iob. 38.

Cum me laudarent astra matutina, & iubilarent omnes filii Dei.

Genes. 1.

Moyfes autem ait de eo qui fecit lucem: Dixitque Deus, Fiat lux. & subiunxit, dicens: Fecitque Deus duo luminaria magna, & stellas, & quę sequuntur. Sufficere mihi videntur, o philoſophe, quę dicta sunt, & demonstrationes ostenderunt, quod scilicet Filius Dei est qui apud Salomonem rationale sapientiam condidit, & omnes creaturas, & non instrumentum. Vt autem tibi veram rerum demonstrationem manifestiorę exhibeamus, accedamus citius ad rei sensum, eiusque contemplationem; quę ex scriptura pronuntiabimus. Exiturus e vita Moyfes propheta, vt scriptum est in libro analēptis Moyſis, cum vocasset ad se Iosue filium Naue, loquens ad eum, dixit: Pręuidit Deus ante mundi constitutionem futurum me testamenti sui mediatorum. & in libro sermonum mysticorum Moyſis, ipſe Moyſes de Dauide & Salomone prędixit; de Salomone sic: Infundet ei Deus

κατ' εικόνα αὐτοῦ ἀνθρώπου· ὁ ποιήσας χώρας καὶ ἀοικήτους, ὁ κατασκευάσας τὴν γῆν εἰς αἰῶνα χρόνον. ἄλλα καὶ πάλιν τὴν ἔξωθεν τῆς λέξεως ἰδιώτη· ἐὰν ἀναγείλω ὑμῖν τὰ κατ' ἡμέραν γινόμενα. ἄλλ' ἐκ εἴπε· τὰ μέλλοντα. καὶ πάλιν λέγει· μνησθῆναι τὰ ἔξ αἰῶνος ἔξαριθμησάτω· ἄλλ' οὐ τὰ παρ' αἰῶνος. ἐγνώθη ὑμῖν, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ὄντι, ὁ καὶ τὴν λογιστικὴν σοφίαν κτίσας, ὁ κατασκευάσας τὴν γῆν εἰς αἰῶνα χρόνον, ὁ ποιήσας χώρας καὶ ἀοικήτους, ὁ καὶ τῷ Ἰωβ εἰπόν· ὅτι ἐγρήθησαν ἀστρα, ἠγέσαν με πάντες ἀγγελοὶ μου. Μωσῆς δὲ λέγει περὶ τοῦ ποιήσαντος τὸ φῶς καὶ εἶπεν ὁ θεός, γρηθηθῆτω φῶς. καὶ ἐπήραγε λέγων· καὶ ἐποίησεν ὁ θεός τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ τὰς ἀστράς, καὶ τὰ ἔξωθεν. ἰκανὰ εἶναι μοι δοκεῖ τὰ λεχθέντα· καὶ αἱ δόξαι εἰς τὴν παρρησίαν, ὡς φιλόσοφε, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ὄντι, ὁ καὶ τὴν εὐλογημένην λογιστικὴν σοφίαν κτίσας, ἔπειτα πάντα τὰ κτίσας, καὶ ἐκ ἐργαλείου. ἵνα δὲ σοὶ σαφετέραν τὴν ἀληθινήν παραγράφων ἀπόδειξιν παραστήσω, ἔτι παλαιὸν ἔλαττον ἵππ' ἔνομιον τὰ παραγράφων, καὶ τῆς θεωρίας αὐτῶν, τὰ ἐκ τῆς γραφῆς λέξεων. μέλλον ὁ παρρησίας Μωσῆς εἶναι τὸν βίον, ὡς γέγραπται ἐν βιβλίῳ ἀναλήψεως Μωσέως, παρακαλεσάμενος Ἰησοῦ υἱὸν Ναυῆ, καὶ διαλεγόμενος πρὸς αὐτὸν, ἔφη· καὶ παρεδέξατό με ὁ θεός παρ' ἀβραάμ τοῦ κοίτου, εἶναί με τῆς διαθήκης αὐτοῦ μεσότην. καὶ ἐν βιβλίῳ λόγων μυστικῶν Μωσέως, αὐτὸς Μωσῆς παρῆεν περὶ τοῦ Δαυὶδ

ἐν Σολομῶντι. καὶ τὸ Σολομῶντος οὕτως παρῆεν καὶ διαδοχῶς αὐτὸν ὁ θεός σοφίαν

ANNO CHRISTI 325

σοφίᾳ καὶ δικαιοσύνῃ, καὶ ἰπ-
πλήνῃ. αὐτὸς οἰκοδομήσῃ τὸν
οἶκον τοῦ θεοῦ καὶ τὰ ἔξῃς. ἵνα δὲ σα-
φές ᾖ ἡ γνώμη, οὕτως ἔξετάσω-
μεν τοῦ νοῦ. ὁ ἀνθρώπος διὰ τὸν κό-
σμον, ἢ ὁ κόσμος διὰ τὸν ἀνθρώπον; ὁ
φιλόσοφος πάντως ὁ κόσμος διὰ τὸν
ἀνθρώπον.

Οἱ ἄγιοι ἑπισκοποὶ οἱ ἡμέτεροι διὰ τοῦ
αὐτοῦ ἑπισκόπου Εὐσεβίου τοῦ
Παμφίλου ἔπαιον.

Καὶ εἰ ὁ κόσμος διὰ τὸν ἀνθρώπον,
πάντως ὡς προσηγορεύεται τὸ ἀνθρώπου
ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐκτίσει ὄντος, ὁ δὲ κό-
σμος μεταγενέστερος τοῦ ἀνθρώπου καὶ
τῆς λογικῆς σοφίας ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐκτί-
σει. ὁ ἀνθρώπος οὐκ ἀπογενέσθαι
ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἐκτί-
σθαι, οἷον οὐρανὸν καὶ γῆν, ἡμέρας,
νυκτὸς, νεφῶν, ἀνέμων, ἀ-
βύσσων, πηγῶν, ὀρέων, βουβῶν. πύ-
λων πάντων ἀπογενέσθαι ἐκ τῆς σο-
φίας, καὶ ὁ ἀνθρώπος ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐκτί-
σει ἢ μεταγενέστερος τοῦ κόσμου. ἄλλο
ἔστι μὲν οὐκ ἀπογενέσθαι ἐκ τοῦ κόσμου
ἀλλὰ ἐκ τῆς κτίσεως ἀποδοῦναι. ὁ δὲ
μεταγενέστερος τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ τοῦ
θεοῦ ἐκτίσει, οὗτος μεταγενέστερος
παρῴχθη ἐν τῇ κτίσει παρῴχθη.
ἄλλο ὅτι καὶ ἡ σοφία, ἡ δὲ εὐδοκία
αὐτῶν ὁ ὕψος τοῦ θεοῦ, ἡ δὲ εὐδοκία τῶν
ἐκτὸς αὐτῶν ἀνθρώπων, καὶ αὐτὴ παρῴ-
χθη τῷ κόσμῳ καὶ τῇ φύσει αὐ-
τῶν ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐκτίσει. εἰδὼς οὖν
ἐν αὐτῶν ὁ Σολομὼν, διδάχθεις ἐκ τῆς
τοῦ θεοῦ διδασκείας αὐτῶν σοφίας, ὅτι ὁ ἀν-
θρώπος καὶ ἡ σοφία παρῴχθησαν τῷ
κόσμῳ καὶ τῇ φύσει αὐτῶν, ἐν τῇ τοῦ θεοῦ
ἐκτίσει, βασιλεύσας τὸ ἴδιον παρῴ-
χθη τῷ κόσμῳ, καὶ ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐκτίσει
παρῴχθη τῷ κόσμῳ, ὁ

sapientiam, atque iustitiam, &
scientiam plenam. Ipse domum
Dei ædificabit: & quæ sequun-
tur. Vt autē sit manifestius quod
dico, ita intellectum perscrute-
mur. Estne homo propter mun-
dum, an mundus propter ho-
minem? Philosophus: Omnino
mundus propter hominem.

Sancti nostri episcopi per eum-
dem episcopum Eusebium
Pamphili dixerunt.

Si mundus est propter homi-
nem, omnino cum homo prior
sit in Dei proposito, erit homine
ac rationabili sapientia posterior:
igitur homo prior est mundo,
est etiam prior naturis mundi,
quales sunt, cælum, terra, dies,
nox, nubes, venti, abyssi, fontes,
montes & colles. Omnibus his
prior est sapientia, & homo in
Dei proposito iam prior est mun-
do: sed eundem accidit poste-
rius in via creationis conditum
fuisse: qui autem in diuina inten-
tione homine posterior erat, ille
in viam creationis prior incidit.
Sed & sapientia quam inuenit
prudencia sua Filius Dei, quam
dedit homini ad imaginē suam,
ipsa etiam in diuina intentione
mundo & mundi naturis prior
fuit. Salomon igitur instructus
sapientia, quam ei Deus dederat,
in seipso sciens hominem atque
sapientiam ante mundū & mun-
di naturas in Dei proposito exti-
tisse, accurate indicauit in diui-
na intentione ante mundum o-
lim fuisse. Quod enim ante mun-
di constitutionem Dominus in-

uenit prudentia sua, hoc tandem idem Dominus post mundum & mundi naturas creauit. Ait ergo Salomon quasi ex persona humanæ sapientiæ, quæ in diuina intentione ante mundum extitit: *Dominus condidit me initium viarum suarum in opera eius*: humanam sapientiam ac rationalem homini ad imaginem Dei factæ præparatam, hæc pronuntiantem induxit. Hoc igitur erat, Dominus condidit. De illo enim qui in diuina intentione ante mundum fuit, hoc exposuit. Illud vero, Gignit me, rursus loquens de eo qui editus est ad sequētis exortus terrarum creationes, dixit, Gignit me. Intellege igitur philosophæ, vsque ad perfectionē, naturam ipsam antiquam factam esse, & renouatam. Illud ergo, Dominus condidit me initium viarum suarum in opera eius, de ratione ac sapientia hominibus concessa explicandum est. Illud vero, Gignit me, de natura eadem iuxta Dei præscientiam ex suis imaginibus, quasi rota quadam implicata in suam metam redeunte, ab initio primum creati hominis facti ad imaginem Dei, in quo rationalem creatam sapientiam reposuit, ac sinceram sui caritatem impressit Deus. Quod in seipso renouans Saluator dispensatorie ad Patrem dicebat: *Quoniam, inquit, ante mundi constitutionem dilexisti me*. Illud autem: *Ante secula in principio fundauit me*; videns Salomon quod secula in hoc mundo ex diei ac noctis circuitu consistentiam habent; existere autem ante diem & noctem, esse etiam existere ante hoc sæculum: eas confide-

Pron. 8.

Ioan. 17.

Pron. 8.

ἔξωρε τῆ σωείσῃ αὐτῷ ὁ κύριος, τῆτο ἤδη ἐκλίσειν ὁ αὐτὸς κύριος μέτῃ ἡγερον ἔ κόσμου ἔ τ φύσεων αὐτῷ. λέγει οὖν ὁ Σολομών ὡς ἐκ παλαιῶν τῆς ἐν ἀνθρώποι σοφίας τῆς παρῶν ἀρχαίας τῆς κόσμου ἐν τῆ τῆ θεοῦ ἐνθυμήσῃ· κύριος ἐκλίσει με δὲ χεῖρ ὁδῶν αὐτῷ εἰς ἔργα αὐτῷ· τῆ ἐν τῷ ἀνθρώποι σοφία ἀνῆκεν ἐκφωρεῖν τῆ λογιστικῆ, τῆ ἀντιπαδείσῃ τῷ ἀνθρώποι, τῷ τῷ, τῷ κατ' εἰκόνα τῆ θεοῦ ἡμιμορφῶ. τὸ οὖν ἡ, κύριος ἐκλίσει, τῷ παρῶν ἀρχαίας ἔ κόσμου ἐν τῆ τῆ θεοῦ ἐνθυμήσῃ, τῆτο τῷ τῷ παρῶν ἀρχαίας. τὸ δὲ ἡμιμορφῶ με, σωείσῃ πάλιν εἰς τῆς μὲ τῷ τῷ ἐκ φύσεως παρῶν ἀρχαίας ἐκ δὲ ἀνθυμορφῆς ἀρχαίας σωεισῃ. τὸ οὖν, κύριος ἐκλίσει με δὲ χεῖρ ὁδῶν αὐτῷ εἰς ἔργα αὐτῷ, εἰς τῆ τῷ ἀνθρώπων δοκεῖσαν λογιστικῆ σοφίαν διαληθῆσον τὸ ἡμιμορφῶ με, τὸ κατ' ἀνθρώπων ἔ θεοῦ αὐτῆς τῆ φύσεως, τὸ ἔξ αὐτῆς ἔξ εἰκόνων ὡς ἔχον ἐπιθυμῶν ἐπ' αὐτῶν τῆ καμῆσῃ ἐπανιόν λόγῳ τῆ δὲ χεῖρ τῆ παρῶν ἀρχαίας ἀνθρώπων ἔ κατ' εἰκόνα θεοῦ κληθέντος, ἐν ὧ τῷ λογιστικῆ σοφίαν τῆ κληθέντος ἐνέσκηκεν, ἐν ὧ τῆ ἐπιθυμῆσῃ αὐτῷ ἀρχαίας ἐνεπύπωσεν ὁ θεός, ὅπῃ τῆ ἀνῆκεν ἐν αὐτῷ ποιῶν μῆρος ὁ σωτὴρ ἔλεγε παρῶν ἀρχαίας οἰκονομικῶς· ὅπῃ ἡγάπησῃς με, φησὶ, παρῶν ἀρχαίας κόσμου. τὸ ἔξ, παρῶν ἀρχαίας ἐνθυμῆσῃ με ἐν δὲ χεῖρ, ἰσχυρῆσῃς ὁ Σολομών, ὅπῃ οἱ ἀνῆκεν οἱ ἐν τῷ τῷ κόσμῳ ἐκ τῆ ἀνῆκεν τῆ ἡμέρας ἐκ τῆ νυκτὸς τῆ σῆσῃ ἐχουσι· τὸ ἔξ παρῶν ἀρχαίας τῆ ἡμέρας ἐκ τῆς νυκτὸς, παρῶν ἀρχαίας ὅπῃ τῆ ἀνῆκεν τῷ τῷ τῷ τῷ

ANNO CHRISTI 325.

ANNO
CHRISTI
325.

ταῖς ἰσραηλῆαις θαυρήσας ὁ Σολομὼν,
 ἤρμωσεν διαρμόσως τῶ τε ἀνθρώπου καὶ
 τῆ σοφίας. διὸ ἐκ παρσώπου αὐτῆς
 ἐκφανήσας λέγει τό· κύριε· ἐκπέ
 με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτῶ· εἰς ἔργα αὐτῶ,
 παρ τῆς αἰώνος ἐδεμελίωσέ με ἐν
 χῆ. συλλογισάμενος ἐν ἑαυτῷ πάλιν,
 ὅτι μέλλοντος τῆ θεοῦ παράγῃ τὰς
 τὰ φύσας τὰς ἐγκοσμίους, παρῆγε
 εἶρας τῆ τε ἀνθρώπου καὶ τῆς σοφίας,
 εἰς τὸ εἶναι, καὶ ὅτι δεῖ τῶν παρῆγε
 ροῖς παρῆγε παραγνομημάτων τε τῆ
 φύσας ἰσορῆν καὶ τὰς τὰς φύσας
 παρῆγε μῆρας, καὶ ὅτι ὁ ἀνθρώπος
 καὶ ἡ σοφία ἠγείσασαι τῆ ἔργων ἐπέ
 σασαν. ἡ οὖν τῶ ἀνθρώπου δοθεῖσα
 ὑπὸ τῆ θεοῦ λογιστικῆ καὶ κριτικῆ σο
 φία, ἡ διαδοχάσασαι ἐπὶ Σολομῶν
 τα, κατὰ φῆσιν ὁ μέγας Μωσῆς, λέ
 γει ἐν Σολομῶνι· κύριε· ἐκπέ με
 ἀρχὴν ὁδῶν αὐτῶ· εἰς ἔργα αὐτῶ· καὶ
 τὰ ἐξῆς. ἡς ἐκ παρσώπου τῆς πα
 ρῆγε εἶρας σὺ τῶ ἀνθρώπου τῆς κό
 σμου, διηρούμενος τὰς ἐνεργείας τῆ
 θεοῦ, τὰς ἐν τῶ κόσμῳ παρῆγε
 τὰς φύσας, φῆσιν αὐτός· κύριε·
 ἐποίησε χώρας καὶ αἰκήτους, ἔακρα
 οἰκούμενα τῆς ὑπὸ οὐρανόν. ἰώικα
 ἠτοίμαζε τῶ οὐρανόν, συμπαρῆμεν
 αὐτῶ, ὅτι ἀφώελε τὸ εἶναι θεῖον ἐπὶ
 ἀνέμων ἰώικα ἰχυρῶ ἐποίησε τὰ ἀνω
 νέφη, καὶ ὡς ἀσφαλῆς ἐπίσῃ πηγάς τ
 ὑπὸ οὐρανόν. ἐν τῶ πέντα τῆ θαλάσῃ
 ἀκριβασμὸν αὐτῶ· ἔ ὑδάτα ἐ παρῆγε
 σοντα λόγον σῶματῶ αὐτῶ· καὶ ἰχυρῶ
 ἐποίησε τὰ θεμέλια τῆ γῆς, ἠμέλω παρῆ
 τῶ ἀρμόζουσα, ἐγὼ ἠμέλω ἡ παρῆγε
 ρε. ταῦτα ἐκ παρσώπου τῆ σοφίας· ἔ
 δείκνυσιν ἀσφαλῶς, ὅτι ὁ παρῆγε
 ζας τῆ κόσμου, ἐν τῆ τῆ ἐν τῶ θυμῶ· διὸ ἔ
 ὁ κόσμος ἐξέπῆσῃ, δηλονότι ἔ τ

rationes contemplans Salomon,
 homini atque sapientiæ congrue
 accommodavit. Quamobrem ex
 eius persona pronuntians ait :
Dominus condidit me initium via-
rum suarum in opera eius, ante
seacula, in principio fundavit me.
 Rursum cogitans in semetipso,
 quod Deo huius mundi naturas
 ante hominem eiusque sapien
 tiam in esse perducente, oportet
 presentibus ipsis naturis, quæ
 priora sunt adesse. Videns autem
 ordine naturas prodeuntes, &
 quod homo eiusque sapientia
 proposita fuerant, ut reliqua ope
 ra præcederent : rationalis ergo
 atque iudicatrix sapientia homi
 ni concessa, & Salomoni, ut mag
 nus Moyfes ait, infusa, loquitur
 in Salomone : Dominus condidit
 me initium viarum suarum
 in opera eius : & quæ sequuntur.
 Ex cuius persona, quæ cum ho
 mine prior erat mundo, enar
 rans opera Dei naturas in mun
 dum producentis, inquit ipse :
Dominus fecit regiones & inha-
bitabilia, & summa quæ habitan-
tur eius quæ sub calo. Quando præ-
parabat calum, simul aedificavit ipsi,
& quando fecerit suam sedem
super ventos : quando athera fir-
mabat sursum, & librabat fontes
aquarum : quando circumdabat
mari terminum suum, & legem
ponebat aquis ne transirent fines
suos : quando appendebat funda-
menta terra, cum eo eram cuncta
componens, cui adgaudebat. hæc
 ex persona sapientiæ. Quæ haud
 dubie ostendunt, quod in diu
 ina intentione ante mundum ex
 titit, propter quam mundus ex
 tructus est : constat etiam ante

Concil. Tom. 2.

Ddd ij

Barnab. 3.

mundi naturas extitisse. Testis ergo factus viae naturarum, qui prior illis fuit, earum ordinem numerat per sapientiam quam inuenit prudentia sua, quamque homini praeprauit. Quis igitur hanc sapientiam praeprauit & dedit homini, quae eius opera enarrat? Non alius omnino, quam qui praeprauit terram in aeternum tempus, & qui impleuit eam iumentis quadrupedibus, qui mittit lumen, & vadit: vocauit illud, & obediuit illi timore: qui in terra visus est, & inter homines conuersatus est. hic sapientiam hereditauit. Non est itaque Filius Dei illud: Dominus condidit me: sed rationalis sapientiae, quam ipse Dominus homini dedit ac praeprauit, propter quem mundus factus est. clarissime siquidem per omnia demonstratum est, in persona rationalis sapientiae dictum esse. Confirmat autem praedicta Dominus in euangelio, dicens: Sabbathum propter hominem factum est, non homo propter sabbatum: attributa mundo persona seu figura sabbati, pro eo; mundus propter hominem factus est, non homo propter mundum.

Marc. 2.

Alia philosophi contradictio.

At vero Salomonis sapientia testatur, Filium Dei esse, hoc est, Dei sapientiam, quae dixit: Dominus condidit me, & quae sequuntur.

Responsio sanctorum episcoporum ad philosophum per episcopum Eusebium Pamphili.

Dic philosopho, sapientia quae erat in Salomone, vt ais, eratne

τῷ κόσμου φύσιν παρ' ὑπέρβην. ἴστω οὐδ' ἄλλοις τῆς πατρὸς ἡμῶν φουσεων, ὑπερβίβει τὴν τάξιν αἰσῶν, ὁ παρ' ἡμῶν αἰσῶν, ἡ σοφία, καὶ ἔξωθεν τῆς σωείας αἰσῶν, καὶ ἔξωθεν τῶν αἰσῶν. τίς οὐδ' ὁ ταύτην τὴν σοφίαν παρ' ὑπερβίβει καὶ δεδωκώς τῶν αἰσῶν, ἡ ὑπερβίβει αἰσῶν ἐνεργείας; ὅτι ἐκ ἄλλοις, ἀλλ' ἡ παύτως ὁ κατὰ σκεδάσας τὴν γῆν εἰς αἰῶνα χρόνον, ὁ καὶ ἐμπλήσας αἰσῶν κτηνῶν τετραπόδων, ὁ καλεῖσας τὸ φῶς, καὶ ὑπέκουσεν αὐτῷ Ἰσραὴλ ὁ δὲ τῆς ὀφείας, καὶ σωμασας φείας αἰσῶν. πούτω κεκλήσεται τῆς σοφίας, οὐχ' ἔτι υἱὸς ἔστω δὲ, κύριος ἔκαστέ με, ἀλλ' ἡ τῆς λογικῆς σοφίας, τῆς αἰσῶν τῆς κυρίου ὑπερβίβεισας καὶ δωδείσας τῶν αἰσῶν, δι' ὃν ὁ κόσμος ἐγένετο. σαφῆσται δὲ διὰ πάντων δεδύκται, ὅτι εἰς τὸ παρ' ἡμῶν εἴρηται τῆς λογικῆς σοφίας. βεβαίον δὲ τὰ παρ' ἡμῶν ὁ κύριος ἐν τῶν βασιλείων λέγων· τὸ σαββατὸν διὰ τῶν αἰσῶν ἐγένετο, οὐχ' ὁ αἰσῶν διὰ τὸ σαββατὸν παρ' ἡμῶν ποιήσας τὸν κόσμον εἰς παρ' ἡμῶν τῆς σαββατου, ἀλλ' ἡ τῆς ὁ κόσμος διὰ τῶν αἰσῶν, ἀλλ' οὐχ' ὁ αἰσῶν διὰ τῶν κόσμον.

ANNO CHRISTI 341.

Ἐτέρω ἀντίφρασις τῆς φιλοσόφου.

Ἄλλα, φησὶν, ἡ σοφία ἡ ἐν Σολομῶνι, ὁ υἱὸς τῆς θεοῦ ἐστὶ, τὸ ἐστὶν ἡ σοφία τῆς θεοῦ, ὁ εἰπὼν· κύριος ἔκαστέ με, καὶ τὰ ἐξῆς.

Ἀποκρισις τῶν ἁγίων ἐπισκόπων πρὸς τὸν φιλόσοφον διὰ τῶν ἐπισκόπων Εὐσεβίου τῆς Πάμφιλου.

Εἰπέ ὦ φιλόσοφε, ἡ σοφία ἡ ἐν Σολομῶνι ὡς σὺ φησὶ, ἡ τῆς θεοῦ ἐστὶ

& omnia præscit, nescit viam viri in adolescentia? Et multa ex scripturis licet inuenire, quæ imprudentiâ eorum qui hoc dictum male intelligût, redarguât. Quomodo ergo qui docet hominem scientiâ, ipse nescit viam viri in adolescentia? Bene igitur intelligas, o philosophe, quod Salomon iudicem sapientiam accepit, quam inuenit Filius Dei prudentia sua, quam præparauit homini ad imaginem suam, rationalem scilicet. Confirmat iam dicta quod Dominus in euangelio loquitur: *Ecce plusquam Salomon hic*: quo funditus evertit dicentes ipsum esse Salomonis sapientiam. Si enim vt vox suffragatur, æqualem habet appellationem cum sapientia (sapientia enim Dei est Filius Dei) est ergo Deus præscius, qui iuxta præscientiam iudicat, & secundum opera, tamquam omnium opifex & creator, vt ait Paulus vas electionis, qui ad Hebræos scribens, sic de ipso loquitur:

Viuus est sermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & penetrans vsque ad diuisionem anima ac spiritus, & discretor cogitationum ac intentionum cordis: & non est aliquid occultum in conspectu eius, sed omnia nuda sunt & aperta oculis eius, de quo sermo noster est. & ad Romanos idem scribit, dicens: *Quorum patres, ex quibus est Christus secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus in sacula, amen.* Sic autem ostendit quod Dei & Patris sapientia Deus vere sit ex ipso Deo, æternus ex æterno, verus ex vero, cum sit natura semper Filius æterni Dei & patris.

Matth. 12.

Hebr. 4.

Rom. 9.

ἐπίσταται ὁδοὺς ἀνθρώπων ἐν νεότητι, καὶ πολλὰ ἔστιν εἰρεῖν ἐν τῷ γράφῳ, πᾶσι ἐλέγχοντα πᾶσι δυνάμει τῆς κακῆς ὑπερλήφοντων πᾶσι τῆς ῥητικῆς τοῦτου. πῶς γὰρ ὁ διδάσκων ἀνθρώπων γνώσιν, αὐτὸς ἐν ἐπίσταται ὁδοὺς ἀνθρώπων ἐν νεότητι, ὡς ἰδοὺ οὐκ ἔστι φιλόσοφος, ὅτι Σολομῶν κριτὴ ἔλαβε σοφίαν, ὡς ἔδωκε σωτηρίαν αὐτῷ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὡς ἠγάπησε τὸν καὶ εἰκόνα αὐτοῦ ἀνθρώπων, συλλογιστικῶς. ἀμέλει ἡ ἐπιβεβαίωσις τῆς ῥητικῆς ὁ κύριος ἐν διαφαιλίῳ λέγων τὸ, καὶ ἰδοὺ πλείον Σολομῶντος ὡς ἀνέβη εἰς τὸν λέγοντας αὐτὸν ἐστὶ τὸ ἐν Σολομῶντι σοφίαν. εἰ γὰρ τῆς ἡλικίας τῆς φωνῆς ἰσοπεσοῦτος ἔστιν ὁ τῆς σοφίας ἡ γὰρ ἡ σοφία ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ θεὸς ὑπερλήφοντος ἔστι, καὶ τῆς ὑπερλήφοντων κρίνει, καὶ τῆς πᾶσι ἔργα, ὡς κτίστης καὶ δημιουργὸς τῶν ἀπάντων, καὶ ὡς φησι καὶ ὁ Γαῦλος τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς, Ἑβραίοις γράφον, ὡς πῶς λέγει πᾶσι αὐτῶν. ἴδου γὰρ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ καὶ ἐνεργῆς καὶ ποιητὴς ὑπὲρ πάντων μάχεται διουσιον, καὶ διουσιον μῦθος ἀγχι μελεσιμῶν ψυχῆς καὶ πᾶσι μαῦτος, καὶ κριτικὸς ἐνθυμησιων καὶ ἐνοίων καρδίας, καὶ ἰσχυρὸς ἀφανῆς ἐνώπιον αὐτοῦ, πάντα δὲ γυμνά καὶ πᾶσι χηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, πῶς ὄν ἡμῖν ὁ λόγος. καὶ πῶς Ρωμαίοις δὲ ὁ αὐτὸς γράφει, λέγων ὡς οἱ πατέρες, καὶ ὡς ὁ Χριστὸς τὸ καὶ σαρκῶν, ὁ ὢν ἐπὶ πάντων θεὸς ὁλοκληρῶς εἰς τὸν αἰῶνα, ἀμῶν. δεικνύσι ἡ ὡς, ὅτι ἡ τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς σοφία θεὸς ἔστιν ἀληθῶς ὡς αὐτῶν τοῦ θεοῦ, αἰδῶς ὡς αἰδῶς, καὶ ἀληθινὸς ὡς ἀληθινὸς, φύσις ὡς αἰεὶ υἱὸς τοῦ αἰεὶ ὄντος θεοῦ καὶ πατρὸς.

ANNO CHRISTI 334.